

بررسی عوامل موثر بر گرایش به تکدی‌گری در شهر یاسوج در سال ۱۳۹۶

تاریخ دریافت: ۹۸/۰۱/۳۰

تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۲/۳۱

کد مقاله: ۵۵۱۵۷

مهدی معینی^۱، صدیقه جهانبازیان^۲

چکیده

تکدی‌گری یکی از پدیده‌های اجتماعی شایع در بسیاری از شهرها است که پیامدهای اجتماعی ناگواری دربردارد. هدف اصلی تحقیق عبارت از بررسی عوامل موثر بر گرایش به تکدی‌گری در شهر یاسوج است. مطالعه حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی بود که به صورت مقطعی در سال ۱۳۹۶ انجام شد. برای گردآوری داده‌ها، ۴۹ نفر به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند و اطلاعات با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری شدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۰ در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی انجام پذیرفت. نتایج بررسی نشان داد، بین متغیرهای سن، تحصیلات، وضعیت جسمانی، وضعیت تاهل، بعد خانوار، فقر اقتصادی، مهاجرت و تشویق دوستان، تن پروری، ضعف وجدان اخلاقی، عدم نگرش منفی به تکدی‌گری، عدم نظارت و کنترل رسمی، عدم حمایت و تامین اجتماعی، فقر و بیکاری، تضاد طبقاتی، سابقه تکدی‌گری در خانواده و تکدی‌گری رابطه معنی‌داری وجود دارد. بین جنسیت و تکدی‌گری رابطه معنی‌داری یافت نشد. همچنین محاسبه رگرسیون نشان داد، ۴۵ درصد تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای فقر و بیکاری، سابقه تکدی‌گری در خانواده، زیاد بودن بعد خانوار، عدم حمایت و تامین اجتماعی، عدم نظارت و کنترل رسمی، وضعیت مهاجرت، عدم نگرش منفی به تکدی‌گری و وضعیت جسمانی تبیین گردید. تکدی‌گری بعنوان یک کنش یا فعالیت اقتصادی غیر رسمی می‌تواند دارای علل اقتصادی، اجتماعی، ساختاری، فرهنگی باشد. سیاست‌گذاران می‌توانند برنامه‌ای را طراحی کنند و همه ساله وضعیت تکدی‌گری را در جامعه رصد کنند و برنامه‌هایی مناسب با شرایط جامعه و وضعیت کشور برای کمتر شدن تکدی‌گری ارائه دهند.

واژگان کلیدی: تکدی‌گری، بیکاری، عوامل اجتماعی، فقر اقتصادی، عوامل ساختاری

۱- استادیار جامعه‌شناسی گروه علوم اجتماعی دانشگاه سیستان و بلوچستان (نویسنده مسئول)؛ mmoeini84@gmail.com

۲- کارشناس ارشد جمعیت‌شناسی دانشگاه شیراز

تکدی‌گری^۱ از معضلات اجتماعی شایع در بسیاری از شهرها و کلان‌شهرهای جهان می‌باشد که علاوه بر پیامدهای اجتماعی و فرهنگی که دارد چهره‌ای زشت از شهرها و محل‌های سکونت را به نمایش می‌گذارد. در برخی از کشورهای توسعه یافته تحقیقات و اقدامات گسترده‌ای برای مقابله با فقر و تکدی‌گری صورت گرفته است چرا که اعتقاد بر این است علاوه بر اینکه تکدی‌گری ریشه در بسیاری از نابرابریهای اقتصادی و اجتماعی دارد، خود نیز زمینه‌ساز ناهنجاریها و معضلات گسترده‌ای می‌تواند باشد. در کشورهای جهان سوم علی‌رغم تلاش فراوانی که در قالب برنامه‌های عمرانی جهت کاهش توسعه نیافتگی، فقر و نابرابری صورت گرفته، مشکلاتی چون فقر و نابرابری همچنان به قوت خود باقی است و در مواردی نیز تشدید شده است، به تعبیری جریان توسعه اقتصادی جدا از نابرابریهای به جا مانده از پیش، به خودی خود غالباً طوری است که عده‌ای وضعیت بهتری پیدا کرده‌اند در حالی که سایرین در نهایت اگر وضعیت بدتری پیدا نکنند در همان سطح باقی می‌مانند (از کیا، ۱۳۸۷: ۲۲ به نقل از گلدوپ). تکدی‌فراگردی است که به موجب آن، فرد متکدی از دسترنج دیگران بهره‌مند می‌شود و زندگی می‌گذراند. معمولاً متکدیان جوان در مکانها یا شهرهای ناآشنا متوسل به گدایی می‌گردند، به عبارت دیگر متکدی فردی است که در ملاء عام از افراد غیرآشنا در خواست کمک مالی دارد (حاجیان مطلق، ۱۳۸۱). تکدی‌گری همانند سایر جرایم، معلول توسعه شهری و شهرنشینی است که ملازم با صنعتی شدن و افزایش مهاجرت از روستا به شهر است. مهاجرت و توسعه شهرنشینی سبب گسترش جمعیت کلانشهرها و حاشیه‌نشینی گردیده و به نظر آسیب‌شناسان با گسترش شهرها تمایل به رفتار مجرمانه افزایش می‌یابد. لذا هرچه شهرنشینی گسترش یابد، تعداد افرادی که به تکدی‌گری روی می‌آورند افزایش خواهد یافت. تکدی‌گری به عنوان رفتاری آسیب‌شناختی یک مسأله‌ی اجتماعی، نه لزوماً به مفهوم کمی بلکه غالباً به مفهوم کیفی آن، تلقی می‌شود. بدین علت که این نوع مسائل ناشی از عدم کنترل‌ها، مشکلات فردی و ساختاری یا بی‌بست‌هایی است که خروج از آن‌ها برای افراد محروم امکان‌پذیر نیست. متعلقات آن، شرایط ساختاری یا الگوهای کنشی ایجاد می‌کنند که در مسیر تحولات اجتماعی بر سر راه پیشرفت، یعنی وضعیت موجود و وضعیت مطلوب، قرار می‌گیرند و مانع تحقق اهداف و تهدیدکننده‌ی ارزش‌ها و کمال مطلوب‌ها می‌شوند (عبداللهی، ۱۳۸۰). این نوع مسایل به وضعیت نامطلوب گفته می‌شود؛ از این رو اولاً با هنجارهای مورد تأیید جامعه در تضادند و در ثانی عده‌ی زیادی از مردم جامعه خواستار تغییر آن وضعیت هستند. بر این اساس مشاهده می‌شود، وجود متکدی وضعیت نامطلوب را نمایان می‌کند که با هنجارهای رایج اجتماعی در تضاد است و بسیاری از شهروندان از این وضعیت متأثر می‌شوند و خواهان تغییر آن هستند. اصولاً پدیده تکدی‌گری دوسویه است، یک سوی آن فرد متکدی و سوی دیگر افراد مساعدت‌کننده‌ی او هستند. در نتیجه تا زمانی که بین دو طرف این پدیده توازن و ارتباط متقابل بین عرضه‌ی نیاز از سوی متکدی و اجابت سوال از سوی مساعدت‌کننده وجود داشته باشد، این پدیده نیز وجود خواهد داشت. در حالی که دلجویی از متکدی و مساعدت به او امری کاملاً فرهنگی و هنجاری شده در جامعه است و مساعدت‌کننده باید به درجه‌ای از رشد فرهنگی و جایگزینی هنجاری رسیده باشد که به جای کمک مستقیم و بدون اصول و ضابطه به فرد نیازمند وی را از طریق منطقی و عقلانی یاری دهد (آریان پور، ۱۳۷۸). در محیط‌های خانوادگی آسیب‌پذیر، معمولاً هسته اولیه بسیاری از بزه‌ها و انحرافات اجتماعی شکل می‌گیرد. که عوارض آن از خانواده به بیرون سرایت می‌کند و دامن‌گیر جامعه می‌شود. به طور مثال، زمانی که محبتی بین زوجین نباشد و به اجبار با هم زندگی کنند یا تفاوت سن آنها زیاد باشد یا بر اثر تعدد زوجات امکان ایجاد خانواده یک هسته‌ای از بین رفته باشد، اعضای چنین خانواده‌هایی به ویژه کودکان به بسیاری از امور خلاف و مجرمانه‌گرایش پیدا خواهند کرد. به پدیده‌های فوق می‌توان سایر مشکلات خانوادگی را اضافه کرد که در مجموع محیطی نامطلوب برای ادامه حیات سالم فراهم می‌سازد و فردی که از چنین خانواده‌ای به جامعه وارد می‌شود هم از نظر عاطفی و هم به لحاظ مادی دچار کمبود و آماده ارتکاب کلیه جرایم‌ها از جمله تکدی‌گری است (آریان پور، ۱۳۷۸). تکدی‌گری که یکی از شاخصهای بارز برای توسعه نیافتگی جوامع به شمار می‌رود و جهات آسیبی بسیاری دارد، در صورت افزایش و مخصوصاً ورود آن به حوزه‌ی ارزشها، می‌تواند ناهنجاریهای متعددی را در پی داشته باشد و علاوه بر ارزش معطوف به کار، تولید، خلق و آفرینش را تخریب کند که در چنین شرایطی جامعه از سرچشمه‌های خلاقیت باز می‌ماند، دچار کرحتی می‌شود و بزرگترین سرمایه‌ی جامعه یعنی انسانها بجای آفرینش، خود سربار جامعه می‌شوند (ساروخانی، ۱۳۸۳). واکاوی تکدی‌گری در بستر همان جامعه با توجه به شرایط خاص آن باید صورت گیرد که هر چند آمار دقیقی از تعداد متکدیان در دسترس نیست اما به نظر می‌رسد در چند سال گذشته دارای رشد روزافزونی بوده است. که بعضاً تعداد قابل توجهی از زنان و کودکان در میان آنها مشاهده می‌شود.

^۱. Begging

۲- پیشینه و مبانی نظری

۲-۱- پیشینه پژوهش

تحقیقات متعددی در زمینه تکدی گری صورت گرفته است که در زیر به برخی از آنها اشاره می شود. سراج زاده و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان تبریز شهر بدون گدا: مطالعه ی جامعه شناختی مواجهه شهروندان با پدیده تکدی گری، درصد درک دیدگاه و کنش شهروندان تبریزی درباب پدیده ی تکدی گری و ویژگی ها، تعامل ها و پیامدهای ناشی از این پدیده برآمدند. روش تحقیق مورد استفاده کیفی است و به طور خاص از نظریه زمینه ای براساس نمونه گیری هدفمند استفاده شده است. یافته ها در قالب مدل زمینه ای نهایی متشکل از دوازده مقوله تشریح شده است که عبارتند از فرهنگ کمک رسانی، نهادینگی فرهنگ کار، بستر مناسب اقتصادی، اهمیت شأن اجتماعی، روحیه قوم گرایانه، حس مسئولیت پذیری، ناکارآمدی سازمان های رسمی/حکومتی متولی پوشش دهی نیازمندان، نگرش منفی به گدایان، وجود نظام های حمایتی مردم نهاد و اعتماد مردم به آنها، کنش مقابله ای، رفع معضل تکدی و بهبودی محیط شهری. این دوازده مقوله حول مقوله ی هسته ی فرهنگ مقابله ای شکل گرفته اند.

مطالعه پدیده تکدی گری در منطقه ۱۲ و بازار سنتی تهران با تأکید بر جنبه های اقتصادی (۱۳۹۶) عنوان پژوهشی است که مهربانی به روش پیمایشی مورد بررسی قرار داده است. شواهد به دست آمده نشان می دهد که با افزایش سطح آموزش، نسبت متکدیان رو به کاهش می گذارد که خود مهر تأییدی بر تأثیر عدم برخورداری از آموزش در ایجاد این معضل اجتماعی است. بعلاوه، فقر، بیماری و بیکاری به ترتیب به عنوان مهمترین علل مؤثر بر بروز تکدی گری در سطح منطقه شناخته شدند. همچنین نتایج بررسی نشان می دهد که زنان بخش قابل توجهی از متکدیان منطقه ۱۲ تهران را تشکیل می دهند و در مقایسه با مردان، از سهم بالاتری در گروه های سنی جوان برخوردارند.

اسماعیلی (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی نقش عوامل اجتماعی بر تکدی گری در شهر گنبدکاووس در سال ۱۳۹۰ پرداخت. نتایج بررسی نشان می دهد بین متغیرهای سن، تأهل، بعد خانوار، محل تولد، نظارت و سلامت خانواده، فقر اقتصادی، مهاجرت و دوستان با تکدی گری رابطه معناداری وجود دارد و میزان همبستگی ۰/۷۲۴ است. همچنین محاسبه رگرسیونی نشان می دهد در مجموع ۵۲/۴ درصد تغییرات متغیر وابسته با عوامل اجتماعی مورد مطالعه تبیین می گردد.

شکوری و معتمدی (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان مطالعه ی علل اقتصادی-اجتماعی مؤثر بر پدیده ی تکدی گری: مطالعه موردی شهر مشهد، از روش کیفی و مصاحبه عمیق و نمیه ساختار یافته برای شناخت، تحلیل و جمع آوری اطلاعات استفاده کرده اند. یافته های پژوهش نشان داد که عوامل مهمی مانند ماهیت شهر مشهد از نظر مذهبی بودن و مهاجرپذیری و ویژگی های متکدیان مانند وضعیت جسمانی نامناسب، سطح تحصیلات پایین، نابسامانی خانوادگی، فقدان قابلیت های پایه ای و فقر و بیکاری آنان از عوامل تعیین کننده ای بودند که یکدیگر را تقویت می کردند و به بروز شرایط درماندگی و پذیرش نقش تکدی گری انجامیدند. همچنین مطالعه نشان داد که پذیرش نقش تکدی گری از طریق فرایند اجتماعی-روانی تحقیرکننده عزت نفس عادی شده و استمرار پیدا کرده است.

در تحقیق دیگری، تحت عنوان بررسی پدیده تکدی گری و ارتباط آن با فقر در استان اردبیل (نریمانی، ۱۳۸۰)، متغیرهای فقر اقتصادی، خانواده، ویژگیهای شخصیتی و نگرش متکدیان به تکدیگری مورد سنجش قرار گرفت. با توجه به دادههای پژوهش میتوان گفت ریشه گدایی و تکدیگری فقر و نداری است، ویژگیهای فردی و اجتماعی متکدیان، گروه سنی، وضعیت خانوادگی و جایگاه اجتماعی آنان نیز با تکدیگری رابطه معنی داری داشت. در مجموع ۵۰ درصد آنها به طور مستقیم فقر و نداری را باعث روی آوردن به کار تکدی گری دانسته اند.

حمیدی و علامه (۱۳۷۸) پژوهشی با عنوان بررسی روند تحول فقر و تکدی گری در توسعه اجتماعی و راهکارهای کاهش آن در سال ۱۳۷۸ انجام دادند. چهار عامل: افزایش سریع جمعیت، رشد سریع اقتصادی کشور، اختلاف در میزان دستمزدها و بیکاری را به عنوان مهمترین عوامل در شیوع فقر و تکدی گری تشخیص داده اند.

بالتازار و ماسکی (۲۰۱۲) در تحقیقی با عنوان طبقه بندی متکدیان خیابانی و عوامل مؤثر بر تکدیگری خیابانی در تانزانیای مرکزی به این نتیجه رسید که پدیده تکدیگری، نتیجه پاره ای از عوامل، از جمله فقر، بیکاری، مشکلات فیزیکی، مرگ پدر و مادر و فروپاشی خانواده و موارد مشابه می باشد.

کاسا (۲۰۰۸) در مطالعه خود با عنوان تکدیگری به عنوان شغل نشان داد که فقر، مشکلات جسمی و حرکتی، نبودن مهارت کافی و در نهایت بیکاری و نبودن درآمد مناسب از جمله عواملی هستند که باعث سوق دادن برخی از افراد به سمت تکدیگری می شوند. با توجه به ویژگی خاص تکدیگری از نظر لزوم داشتن اطلاعات به روز از ویژگی های متکدیان و چند وجهی بودن تبیین آن به نظر می رسد تحقیق حاضر می تواند بر غنای پژوهشی این موضوع بیافزاید.

۲-۲-۲- مبانی نظری

با توجه به اینکه تکدی‌گری رفتاری مغایر با هنجارهای مرسوم و پذیرفته شده اجتماعی است و نوعی رفتاری کجروانه تلقی می‌شود، دیدگاه‌ها و نظریه‌های متفاوتی درخصوص چرایی این دسته از رفتارهای انسانی ارائه شده است که برخی از مهمترین آنها عبارتند از: نظریه پیوند افتراقی، نظریه آنومی، نظریه بی‌سازمانی اجتماعی.

۲-۲-۲-۱- نظریه پیوند افتراقی

ادوین ساترلند در نظریه پیوند افتراقی، با تأکید بر یادگیری اجتماعی، عامل کجروی اجتماعی را در تعامل با ناهمنوایان و کجروان می‌داند. بدین معنا که افراد از طریق پیوند و همنشینی با دوستان کجرو به سمت انحراف کشیده می‌شود (هاگن و مکاری، ۱۹۹۲). زمانی فرد به عمل بزهکارانه دست می‌زند، که آمیزش او با کسانی که موافق شکستن قاعده‌اند بیشتر باشد (سختوت، ۱۳۸۴). البته فراوانی معاشرت از نظر دفعات وقوع، مدت زمان، ارجحیت و شدت، می‌تواند متفاوت باشد (ممتاز، ۱۳۸۱). بدین ترتیب یک متکدی هم می‌آموزد که چگونه با موفقیت از راه تکدی کسب درآمد کند و هم چگونه استدلال بیاورد تا عمل خود را توجیه کند و برای آن عذر بتراشد. براساس این دیدگاه، معاشرت با نزدیکان، همکاران، به ویژه دوستان و نزدیکان متکدی و منحرف، تقلید از اطرافیان، و معاشرت در محیط‌های ناسالم از جمله عوامل اصلی روآوری فرد به تکدی‌گری است (نصرتی نژاد و همکاران، ۱۳۹۱).

۲-۲-۲-۲- نظریه آنومی

آنومی به مفهومی که مرتون آن را مطرح کرده است، ناظر به ناسازگاری بین اهداف فرهنگی و وسایل نهادی شده و مقبول برای دستیابی به آن اهداف است. به نظر مرتون، جامعه، همه افراد از جمله اعضای طبقه پایین را ترغیب و تشویق می‌کند تا به سوی اهداف طبقه متوسط به بالا بشتابند، در حالی که محدودیت‌های اقتصادی-اجتماعی، این امر را دشوار و حتی غیرممکن می‌سازد. بنابراین، افراد طبقه پایین که راه خود را مسدود می‌بینند و در نتیجه احساس ناراحتی و محرومیت می‌کنند، احتمال دارد برای رسیدن به اهداف مورد نظر به روش‌های ناپه‌نجان و انحرافی متوسل شوند. او براساس جهت‌گیری افراد نسبت به اهداف فرهنگی و وسایل مقبول رسیدن به آن‌ها، پنج روش را برای سازگاری با ساخت نابسامان ممکن می‌داند که عبارتند از: همنوایی، بدعت، مناسک‌گرایی، کناره‌گیری و قیام یا شورش. همه این گزینه‌ها، به استثنای همنوایی، صورت‌های آسیب‌شناسانه سازگاری با ساخت نابسامان است. از نظر مرتون، مقوله‌های پنج‌گانه سازگاری دارای الگویی طبقاتی هستند. برای مثال، افراد طبقه متوسط و بالا که به آسانی به وسایل مشروع دسترسی دارند بیش‌تر همنوا هستند، در حالی که افراد طبقه پایین که به فرصت‌های بلوکه شده برخورد می‌کنند، به احتمال زیاد گزینه بدعت را بر می‌گزینند (مرتون، ۱۹۳۸). تکدی‌گری از جمله رفتارهای انحرافی است که بیشتر مصداق گزینه بدعت است. یعنی، برخی از افرادی که در دسترسی به اهداف مشروع جامعه خود را ناتوان احساس می‌کنند و دچار ناکامی می‌شوند، ممکن است این گزینه را اتخاذ کنند تا به وسیله آن به اهداف خود برسند و از احساس ناکامی فرار کنند.

۲-۲-۳- نظریه بی‌سازمانی اجتماعی

در این دیدگاه، جامعه همانند کل یکپارچه‌ای تلقی می‌شود که میان اجزای تشکیل‌دهنده آن در شرایط عادی همساز و تعادل برخوردار است. چنانچه جامعه با تغییرات شدید، سریع و ناگهانی مواجه شود، خطر بی‌سازمانی اجتماعی و در پی آن ایجاد شرایط نابسامانی و بحران‌های اجتماعی آن جامعه را تهدید می‌کند (معیدفر، ۱۳۸۶). در واقع عوامل اجتماعی افراد را کنترل می‌کنند و وقتی که این عوامل بی‌ثبات شوند، افراد توان کمتری برای کنترل رفتار خود دارند (احمدی، ۱۳۷۸). بسیاری از محققان علوم اجتماعی در ایران برای نیاورند که در حال حاضر جامعه ایران جامعه در حال گذاری است که با سرعت روزافزونی مراحل گذار را طی می‌کند. با در نظر گرفتن این نکته می‌توان گفت که تکدی‌گری به عنوان یک آسیب اجتماعی محصول جامعه در حال گذار است که افراد تازه وارد از روستاها به شهرها یا از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ، در اثر از دست دادن موقعیت و پایگاه اجتماعی خود در مکان جدید با گمشدگی و هویت جدید ظاهر شده و در تقلا برای کسب درآمد و موقعیت جدید دست به هر کاری از جمله تکدی می‌زنند. گرچه هرکدام از نظریه‌های یادشده، می‌توانند ابعادی از پدیده تکدی‌گری را تبیین کنند، اما اگر به ماهیت اقتصادی پدیده تکدی‌گری توجه کنیم و مفروض بداریم که این پدیده در گام نخست ماهیتاً پدیده‌ای اقتصادی است، به نظر می‌رسد که تئوری مرتون توان تبیینی بیشتری در این زمینه داشته باشد. براساس این تئوری در فضاهای اجتماعی که تناسب منطقی بین اهداف نهادی شده، و ابزارها یا وسایل دستیابی به اهداف یادشده، از بین برود و یا اساساً وجود نداشته باشد، می‌توان انتظار داشت که رفتارهای انحرافی و خلاف عرف، توسعه و گسترش یابد. بنابراین زمانی که افراد براساس هنجارها و ابزارهای

موجود نتوانند نیازهای خود را برآورده کنند، احتمال گرایش به رفتارهای انحرافی افزایش می‌یابد. برای مثال در جامعه ای که افراد ناتوان و یا معلول از حمایت های اجتماعی کافی برخوردار نباشند و از سوی دیگر براساس هنجارهای اقتصادی جامعه و ماهیت کار، امکان پیدا کردن کار مناسب پیدا نکنند، به ناگزیر به تکدی‌گری و یا رفتارهایی از این دست روی می‌آورند (نصرتی نژاد و همکاران، ۱۳۹۱).

۲-۲-۴- نظریه کنترل اجتماعی

رویکرد کنترل اجتماعی روی این نکته متمرکز است که میزان تعهد فرد به جامعه، عامل تعیین کننده در کجروی از جمله تکدی‌گری میباشد. جوانانی که پیوند محکمی با والدین و مدرسه دارند، درگیر رفتار مجرمانه می‌شوند. بعبارت دیگر، هیرشی علت همنوایی افراد با هنجارهای اجتماعی را پیوند اجتماعی آنها دانسته است. به نظر وی پیوند میان فرد و جامعه مهمترین علت همنوایی و عامل اصلی کنترل رفتارهای فردی است و ضعف پیوند علت اصلی کج رفتاری است. بعبارت دیگر، میزان تعهد فرد به جامعه، عامل تعیین کننده در کجروی افراد است. نوجوانانی که تعهد و ارتباطات محکمی با والدین و مدرسه دارند، کمتر درگیر رفتار مجرمانه می‌شوند. بنابراین هنگامی که تعهد فرد به جامعه ضعیف باشد یا از بین برود، کجروی بوجود می‌آید. نظریه های کنترل اجتماعی محیط اجتماعی را عامل بزهکاری میدانند، به عبارت دیگر بزهکاران رفتارهای ناپهنجار را از محیط می‌آموزند. به نظر رایس عدم کنترل‌های درونی در دوران طفولیت که از خانواده، اقوام، خویشاوندان و مدرسه متأثر است، سبب بزهکاری آنها در بزرگسالی می‌گردد (نائیجی، ۱۳۸۷). کنترل اجتماعی به شیوهای اطلاق میشود که جامعه برای واداشتن اعضایش به همنوایی به کار می‌برد. دورکیم براین باور است که اگر در جامعه‌ای همبستگی اجتماعی قوی باشد، اعضای آن احتمالاً با ارزشها و هنجارهای اجتماعی هم‌نوا میشوند، لکن اگر همبستگی اجتماعی ضعیف باشد ممکن است مردم به سوی رفتار مجرمانه کشیده شوند. به بیان دیگر افرادی که با اجتماع خود همبستگی دارند تمایل به تبعیت از مقررات و بالعکس، کسانی که از اجتماع خود بریده اند، تمایل به نقض مقررات دارند (ستوده، ۱۳۸۰).

۳- فرضیات

- به نظر می‌رسد بین سن و تکدی‌گری رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین جنسیت و تکدی‌گری تفاوت معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین وضعیت تأهل و تکدی‌گری تفاوت معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین وضعیت جسمانی و تکدی‌گری تفاوت معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین وضعیت مهاجرت و تکدی‌گری تفاوت معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین تحصیلات و تکدی‌گری تفاوت معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین تن پروری و تکدی‌گری رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین ضعف وجدان اخلاقی و تکدی‌گری رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین عدم نگرش منفی به تکدی‌گری و تکدی‌گری رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین نداشتن امکانات آموزشی و تکدی‌گری رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین عدم نظارت و کنترل رسمی و تکدی‌گری رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین تشویق دوستان و تکدی‌گری رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین عدم حمایت و تأمین اجتماعی و تکدی‌گری رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین فقر و بیکاری و تکدی‌گری رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین مهاجرت و تکدی‌گری رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین تضاد طبقاتی و تکدی‌گری رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین زیاد بودن بعد خانوار و تکدی‌گری رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین سابقه تکدی‌گری در خانواده و تکدی‌گری رابطه معناداری وجود دارد.
- به نظر می‌رسد بین مریض و ناتوان بودن سرپرست خانوار و تکدی‌گری رابطه معناداری وجود دارد.

۴- روش‌شناسی

جامعه آماری این تحقیق را متکدیان شهر یاسوج تشکیل داده است و برای گردآوری داده‌ها تعداد ۴۹ نفر از متکدیان در شهر یاسوج به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. جمع‌آوری اطلاعات در سال ۱۳۹۶ در فاصله زمانی سه ماه با استفاده از روش پیمایش و پرسشنامه انجام گرفت. در پرسشنامه ضمن بررسی متغیرهای زمینه‌ای عوامل ساختاری، اقتصادی، فرهنگی و خانوادگی هم مورد پرسش قرار گرفت. مشارکت کلیه شرکت‌کنندگان در این پژوهش داوطلبانه و با رضایت آگاهانه انجام پذیرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق نرم افزار کامپیوتری SPSS در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی (آزمون تی و رگرسیون) انجام پذیرفت. اعتبار محتوا و اعتبار صوری و پایایی آن مورد بررسی و تایید قرار گرفت. برای تعیین اعتبار پرسشنامه‌ها از اعتبار صوری استفاده شد، پرسشنامه‌ها در اختیار اساتید جامعه‌شناسی قرار گرفت و بعد از جمع کردن نظرات آن‌ها اصلاحات لازم براساس بازخورد کسب شده صورت گرفت، همچنین با انجام پیش‌آزمون بر روی ۱۹ نفر، پایایی و انسجام درونی با ضریب آلفای کرونباخ تعیین شد. پایایی پرسشنامه ۰/۷۶ بدست آمد. برای بررسی تأثیرات جمعی و مستقل متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته از رگرسیون چند متغیری به شیوه گام به گام استفاده گردید.

۴-۱- تعریف نظری و تعریف عملیاتی مفاهیم

تن پروری: تنبلی به معنای تن پروری، بیکاری، کاهلی و اهمال و سستی به کار رفته است (مشیری، ۱۳۷۸ ج ۱: ۱۱۴۷). برخی جامعه‌شناسان تنبلی اجتماعی^۱ و کرختی و رخوت اجتماعی^۲ را مترادف دانسته و رشد کند حرکت اجتماع را تنبلی اجتماعی نامیده‌اند (جوادی و همکاران، ۱۳۹۰). تعریف عملیاتی: در این تحقیق برای سنجش تن پروری از چهار سه‌گویه استفاده شد پاسخ‌ها از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری شدند که نمره (۱) به معنی خیلی کم و نمره (۵) به معنی خیلی زیاد می‌باشد. ضعف وجدان اخلاقی: وجدان اخلاقی حدود و قیودی را برای رفتارها و کارهای انسان تعیین می‌کند. در صورت ضعف در وجدان اخلاقی فرد محدودیت اخلاقی ندارد. تعریف عملیاتی: در این تحقیق برای سنجش ضعف وجدان اخلاقی از ۴ گویه استفاده شد که پاسخ‌ها از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری شدند که نمره (۱) به معنی خیلی کم و نمره (۵) به معنی خیلی زیاد می‌باشد. عدم نگرش منفی به تکدی‌گری: فرد عمل تکدی‌گری را زشت و ناپسند تلقی نمی‌کند. تعریف عملیاتی: در این تحقیق از سه گویه برای بررسی عدم نگرش منفی به تکدی‌گری استفاده شد که پاسخ‌ها از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری شدند که نمره (۱) به معنی خیلی کم و نمره (۵) به معنی خیلی زیاد می‌باشد. عدم نظارت و کنترل رسمی: قوانین رسمی و نظارت‌های جدی برای برخورد با عمل تکدی‌گری وجود ندارد. تعریف عملیاتی: از سه گویه برای سنجش عدم نظارت و کنترل رسمی استفاده شد که پاسخ‌ها از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری شدند که نمره (۱) به معنی خیلی کم و نمره (۵) به معنی خیلی زیاد می‌باشد. عدم حمایت و تامین اجتماعی: برنامه‌های حمایتی از طرف سازمان‌ها و موسسه‌هایی برای کمک به افراد متکدی وجود ندارد. تعریف عملیاتی: از پنج گویه برای سنجش عدم حمایت و تامین اجتماعی استفاده شد که پاسخ‌ها از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری شدند که نمره (۱) به معنی خیلی کم و نمره (۵) به معنی خیلی زیاد می‌باشد. فقر و بیکاری: افراد شغل مناسب برای تامین حداقل نیازهای زندگی خود را ندارند. تعریف عملیاتی: در این تحقیق برای سنجش فقر و بیکاری از سه گویه استفاده شد که پاسخ‌ها از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری شدند که نمره (۱) به معنی خیلی کم و نمره (۵) به معنی خیلی زیاد می‌باشد. تضاد طبقاتی: فاصله و اختلاف طبقاتی بین افراد غنی و فقیر که ممکن هست در جامعه وجود داشته باشد. از سه گویه برای سنجش تضاد طبقاتی استفاده شد. سابقه تکدی‌گری در خانواده: دیگر افراد خانواده عمل تکدی‌گری را انجام دهند. تعریف عملیاتی: از چهار گویه برای سنجش سابقه تکدی‌گری در خانواده استفاده شد که پاسخ‌ها از ۱ تا ۵ نمره‌گذاری شدند که نمره (۱) به معنی خیلی کم و نمره (۵) به معنی خیلی زیاد می‌باشد.

۵- یافته‌ها

در جدول شماره ۱، مشخصات فردی پاسخگویان مشاهده می‌شود. فراوانی و معنی‌داری متغیرهای زمینه‌ای در جدول زیر بیان شده است. ۴۹/۶ درصد در گروه سنی ۷ تا ۱۷ سال قرار داشتند. ۵۸/۳ درصد از پاسخگویان را مردان تشکیل دادند. درصد زیادی

1. Social Laziness

2. Social Inertia

از پاسخگویان وضعیت خود را مهاجر بیان کردند. ۴۰/۸ درصد از پاسخگویان متاهل بودند. از لحاظ تحصیلات ۴۷/۴ درصد از پاسخگویان بی سواد بودند. از لحاظ وضعیت جسمانی ۶۸/۶ درصد از افراد سالم بودند.

جدول شماره ۱: مشخصات فردی - اجتماعی پاسخگویان در طبقات مختلف متغیرها

متغیر	فراوانی(درصد)	p-value	متغیر	فراوانی(درصد)	p-value
سن*			وضعیت تاهل*		
۷-۱۷	۲۲(۴۹/۶)	۰/۰۰۱	مجرد	۲۰(۴۰/۸)	۰/۰۰۶
۱۸-۲۸	۱۹(۳۷/۵)		متاهل	۲۹(۵۹/۲)	
+۲۹	۸(۱۲/۹)		تحصیلات*		
جنسیت*			بی سواد	۲۳(۴۷/۴)	۰/۰۰۹
زن	۲۱(۴۱/۷)	ابتدایی	۱۶(۳۶/۵)		
مرد	۲۸(۵۸/۳)	راهنمایی	۱۰(۱۶/۱)		
وضعیت مهاجرت*			وضعیت جسمانی*		
مهاجر	۲۷(۵۷/۲)	۰/۰۰۳	سالم	۳۴(۶۸/۶)	۰/۰۰۰
غیرمهاجر	۲۲(۴۲/۸)		معلول	۱۵(۳۱/۴)	

**N.S = فاقد معناداری)

*p-value < 0/005

همانگونه در جدول شماره ۲ مشاهده می شود، رابطه دو متغیر زمینه‌ای با تکدگری بررسی شده است. سن رابطه معنی دار وضعیتی با تکدی گری داشته است. تحصیلات دارای رابطه منفی و معکوسی با تکدی گری است. یعنی افزایش سطح تحصیلات با ایجاد آگاهی بیشتر می تواند گرایش به تکدی گری را کاهش دهد.

جدول شماره ۲: رابطه متغیرهای جمعیتی با تکدی گری

متغیر	ضریب همبستگی	p-value
سن	۰/۲۸۶	۰/۰۰۱
تحصیلات	-۰/۲۳۱	۰/۰۰۹

همانطور که در جدول شماره ۳، مشاهده می شود متغیرهای زمینه ای جدول زیر به جز جنسیت دارای رابطه معنی داری با تکدی گری داشتند. وضعیت مهاجرت بیشترین ارتباط را با تکدگری داشته است. رابطه وضعیت جسمانی با تکدی گری معنی دار بوده است.

جدول شماره ۳: رابطه متغیرهای جمعیتی با تکدی گری

متغیر	آزمون t	p-value
جنسیت	۰/۳۱۲	۰/۶۲۷
وضعیت تاهل	۰/۳۴۸	۰/۰۰۶
وضعیت جسمانی	۰/۳۶۲	۰/۰۰۰
وضعیت مهاجرت	۰/۴۳۱	۰/۰۰۳

جدول شماره ۴، نشان دهنده ارتباط برخی متغیرهای فرهنگی برگرایش به تکدی گری است. از میان متغیرها عدم نگرش منفی به تکدی گری دارای بیشترین رابطه با تکدی گری است که دارای رابطه مثبت و مستقیم با تکدی گری است. ضعف وجدان اخلاقی با ضریب همبستگی ۰/۱۸۷ ارتباط وضعیتی با تکدی گری داشت. متغیر نداشتن امکانات آموزشی دارای کمترین ارتباط با تکدی گری بود.

جدول شماره ۴: میزان رابطه متغیرهای فرهنگی بر تکدی‌گری

متغیر	ضریب همبستگی	p-value
تن‌پروری	۰/۲۰۱	۰/۰۰
ضعف وجدان اخلاقی	۰/۱۸۷	۰/۰۰۴
عدم نگرش منفی به تکدی‌گری	۰/۲۱۳	۰/۰۰۱
نداشتن امکانات آموزشی	۰/۱۵۷	۰/۰۳۷

ارتباط متغیرهای اجتماعی بر تکدی‌گری در جدول شماره ۵، قابل مشاهده است. همه‌ی متغیرها دارای رابطه معنی‌دار با تکدی‌گری هستند. از میان متغیرها متغیر فقر و بیکاری با ضریب همبستگی ۰/۳۸۷ دارای بالاترین ارتباط با تکدی‌گری است. فقر و بیکاری موجب گرایش بیشتر به تکدی‌گری می‌شود. سایر متغیرها هم دارای رابطه نسبتاً خوبی با تکدی‌گری هستند. متغیر تشویق دوستان از میان متغیرها دارای کمترین رابطه با تکدی‌گری بوده است.

جدول شماره ۵: میزان رابطه متغیرهای اجتماعی بر تکدی‌گری

متغیر	ضریب همبستگی	p-value
عدم نظارت و کنترل رسمی	۰/۳۱۶	۰/۰۰۴
تشویق دوستان	۰/۲۰۸	۰/۰۱۲
عدم حمایت و تامین اجتماعی	۰/۳۲۱	۰/۰۰۰
فقر و بیکاری	-۰/۳۸۷	۰/۰۰۰
مهاجرت	۰/۲۸۱	۰/۰۰۱

در جدول شماره ۶، همبستگی عامل ساختاری با تکدی‌گری را نشان دادیم. متغیر تضاد طبقاتی رابطه معنی‌دار و مثبتی با تکدی‌گری داشتند. تضاد طبقاتی با ضریب همبستگی ۰/۳۱۹ و (p-value: ۰/۰۰۴) دارای رابطه معنی‌دار و خوبی با تکدی‌گری است. تضاد طبقاتی می‌تواند موجب تکدی‌گری شود.

جدول شماره ۶: آزمون همبستگی عامل ساختاری با تکدی‌گری

متغیر	ضریب همبستگی	p-value
تضاد طبقاتی	۰/۳۱۹	۰/۰۰۴

همانگونه که در جدول شماره ۷، مشاهده می‌شود رابطه عوامل خانوادگی با تکدی‌گری را نشان می‌دهد. متغیرهای جدول زیر دارای رابطه معنی‌دار و مثبتی با تکدی‌گری هستند. سابقه تکدی‌گری در خانواده دارای بیشترین رابطه را (ضریب همبستگی ۰/۳۷۱) با تکدی‌گری داشت. متغیر زیاد بودن بعد خانوار با ضریب همبستگی ۰/۳۲۸ دارای رابطه نسبتاً خوبی با تکدی‌گری است.

جدول شماره ۷: آزمون همبستگی عوامل خانوادگی با تکدی‌گری

متغیر	ضریب همبستگی	p-value
زیاد بودن بعد خانوار	۰/۳۲۸	۰/۰۰۰
سابقه تکدی‌گری در خانواده	۰/۳۷۱	۰/۰۰۰
مریض و ناتوان بودن سرپرست خانوار	۰/۲۹۴	۰/۰۰۱

برای بررسی تأثیرات جمعی و مستقل متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته از رگرسیون چند متغیری به شیوه گام به گام^۱ استفاده کردیم. در شیوه گام به گام متغیرها یک به یک به مدل وارد می‌شوند. یعنی ابتدا متغیری که بیشترین همبستگی را با متغیر وابسته دارد، انتخاب می‌شود. دومین متغیری که وارد تحلیل می‌شود، متغیری است که پس از تفکیک متغیر مقدم بر آن، موجب بیشترین افزایش در مقدار ضریب تعیین (R^2) می‌شود (حبیب پور و صفری، ۱۳۸۸). متغیرهای دیگر نیز بدین ترتیب وارد می‌شوند. در این روش ورود متغیرها به مدل را یک به یک و تا زمانی انجام می‌دهیم که معنی‌داری متغیر به ۹۵ درصد، یعنی سطح خطا ۵ درصد

^۱- Stepwise

گردد، سپس عملیات متوقف می‌شود. جدول شماره ۸، با استفاده از معادله رگرسیون چند متغیره به روش گام به گام، آماره‌های مربوط به تبیین متغیر وابسته (تکدی گری) بر اساس یک سری متغیرهای مستقل را در هر گام ارائه می‌کند. همانطور که مشاهده می‌شود در ۸ گام رگرسیونی ۸ متغیر وارد شده است، و مجموعه متغیرهای مستقل قادرند متغیر وابسته را تبیین کنند.

جدول شماره ۸: ضرایب رگرسیونی متغیرهای تاثیرگذار بر گرایش به پدیده تکدی گری

p-value	ضرایب استاندارد شده Beta	ضرایب استاندارد نشده			مقدار R	متغیرهای باقی مانده در مدل
		Std.Error	B	ضریب تعیین R ²		
۰/۰۰۰	۰/۶۰۱	۰/۱۴۱	۱/۶۱	۰/۵۱۲	۰/۶۶۱	فقر و بیکاری
۰/۰۰۰	۰/۴۵۷	۰/۱۳۲	۱/۱۳	۰/۴۹۳	۰/۶۶۴	سابقه تکدی در خانواده
۰/۰۰۰	۰/۲۵۳	۰/۱۲۰	۰/۵۸۹	۰/۴۸۸	۰/۶۷۲	زیاد بودن بعد خانوار
۰/۰۰۰	۰/۲۱۹	۰/۳۲۳	۰/۴۷۶	۰/۴۷۲	۰/۶۴۵	عدم حمایت و تامین اجتماعی
۰/۰۰۴	۰/۲۷۱	۰/۳۹۱	۰/۳۱۷	۰/۴۶۸	۰/۶۸۱	عدم نظارت و کنترل رسمی
۰/۰۰۳	۰/۲۲۷	۰/۵۶۳	۰/۲۷۴	۰/۴۶۱	۰/۶۹۸	وضعیت مهاجرت
۰/۰۰۱	۰/۰۹۹	۰/۴۱۶	۰/۲۸۹	۰/۴۵۶	۰/۶۷۰	عدم نگرش منفی به تکدی گری
۰/۰۰۰	۰/۰۹۲	۰/۳۲۸	۰/۶۹۹	۰/۴۵۱	۰/۶۹۱	وضعیت جسمانی

مقدار R² برای متغیر فقر و بیکاری در گام اول برابر است با ۰/۵۱۲ درصد، مقدار آن برای مراحل بعدی نشان می‌دهد که با ورود هر متغیر به معادله رگرسیون در هر کدام از مراحل چند درصد از تغییرات متغیر وابسته تبیین شده است. در مرحله دوم با ورود متغیر سابقه تکدی در خانواده، ۰/۱۹ درصد به مقدار تبیین افزوده شده است. در مرحله سوم با ورود متغیر زیاد بودن بعد خانوار، ۰/۵ درصد به مقدار تبیین افزوده شده است. در مرحله چهارم با ورود متغیر عدم حمایت و تامین اجتماعی، ۰/۱۶ درصد به مقدار تبیین افزوده شده است. در مرحله پنجم با ورود متغیر عدم نظارت و کنترل رسمی، ۰/۴ درصد به مقدار تبیین افزوده شده است. در مرحله ششم با ورود متغیر وضعیت مهاجرت، ۰/۷ درصد به مقدار تبیین افزوده شده است. در مرحله هفتم با ورود متغیر عدم نگرش منفی به تکدی گری، ۰/۵ درصد به مقدار تبیین افزوده شده است. در مرحله هشتم با ورود متغیر وضعیت جسمانی، ۰/۴ درصد به مقدار تبیین افزوده شده است حدود ۴۵ درصد از تغییرات متغیر گرایش به تکدی گری، توسط متغیرهای مستقل وارد شده به مدل تبیین شده است. بدین ترتیب، مقدار ضریب همبستگی R در مدل برابر است با ۰/۶۳۲ می‌باشد که نشان می‌دهد بین مجموعه متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق همبستگی قوی وجود دارد. آماره ضریب تعیین R² نیز نشان می‌دهد که ۴۵ درصد تغییرات متغیر وابسته یعنی گرایش به تکدی گری توسط ۸ متغیر مستقل که در معادله باقی مانده‌اند و شامل فقر و بیکاری، سابقه تکدی در خانواده، زیاد بودن بعد خانوار، عدم حمایت و تامین اجتماعی، عدم نظارت و کنترل رسمی، وضعیت مهاجرت، عدم نگرش منفی به تکدی گری، وضعیت جسمانی هستند تبیین می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

تکدی گری به عنوان یکی از چالشها و آسیب‌های اجتماعی شهرها و کلان شهرها مطرح می‌باشد. باید گفت که تکدی گری تحت تأثیر عوامل مختلفی می‌تواند حادث شود از جمله عوامل روانی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی، اما بیش از هر چیزی محصول ساختار اجتماعی و نارسایی‌های ناشی از آن می‌باشد. تکدی‌گری بیش از آنچه که به عنوان یک معضل فردی و مشکل شخصی مطرح باشد به عنوان یک مسئله اجتماعی قلمداد می‌شود. مطالعه پیش رو درصدد بود تا به بررسی پدیده تکدی‌گری در شهر یاسوج پرداخته و ضمن نشان دادن عوامل موثر بر گرایش به پدیده تکدی‌گری درک درستی از مجموع عوامل تاثیرگذار بر آن را نشان دهد. از میان متغیرهای زمینه‌ای که بررسی شد مهاجرت ارتباط زیادی بر گرایش به تکدی‌گری داشت. تحصیلات دارای رابطه معنی دار و معکوس با تکدی‌گری بود. سن کمترین رابطه همبستگی را با تکدی‌گری داشت. در جدول شماره ۴، به بررسی عوامل فرهنگی پرداخته شد و با توجه به نقش انکارناپذیر فرهنگ در کلیه مسائل و محورهای زندگی انسان با برنامه‌ریزی می‌توان روی معضل تکدی‌گری از لحاظ فرهنگی به طور همه جانبه با مشارکت تمامی دستگاه‌های مربوط کار کرد. عدم نگرش منفی به تکدی‌گری بیشترین ارتباط را با تکدی‌گری داشت. نبود نگرش منفی به تکدی‌گری نزد مردم و جامعه باعث گسترش این پدیده اجتماعی شده است. علت این نگرش احتمالاً وضعیت عمومی جامعه و فقر پنهان است که بخش بزرگی از جامعه را درگیر کرده و گستردگی

و دامنه حرفه‌ها و رفتارهایی که به حداقل درآمد می‌انجامد و در نزد مردم عیب نیست. از طرف دیگر، به خاطر گرایش‌های مذهبی برخی از افراد که مطابق با آن، کمک به نیازمندان را امری خداپسندانه و انسانی می‌داند، کمک به متکدیان از نظر مردم کار زشتی قلمداد نمی‌شود و نسبت به آن نگرش منفی ندارند. بعلاوه، برخی از متکدیان با ناتوانی‌های جسمی بیشتر احساسات مردم را تحت تأثیر قرار می‌دهند. از میان متغیرهای اجتماعی، فقر و بیکاری ارتباط معنی‌دار و معکوسی با تکدی‌گری داشت. پایین بودن شدید سطح درآمد ملی در یک کشور، وقوع رکود شدید اقتصادی و افزایش میزان بیکاری، افزایش تورم، بدون آنکه درآمدهای مردم جبران شود، نامناسب بودن الگوی توزیع درآمد و به وجود آمدن شکاف عمیق طبقاتی در جامعه می‌تواند موجب فقر و بیکاری شود. تشویق دوستان نیز یکی از متغیرهای تأثیرگذار در گرایش به تکدی‌گری است که نشان می‌دهد نظریه‌های پیوند افتراقی ساترلند در جامعه ما صادق است. سابقه تکدی‌گری در خانواده از جمله عوامل خانوادگی گرایش به تکدی‌گری بود که ارتباط معنی‌داری و نسبتاً خوبی با تکدی‌گری داشت. نتایج بررسی نشان داد، سلامت و نظارت خانواده بر تکدی‌گری تأثیرگذار هست، زیرا هر چه کنترل اجتماعی خانواده بر فرزندان کم‌رنگ‌تر باشد، شرایط برای انحراف بیشتر فراهم می‌شود و نظریه کنترل اجتماعی در ایران صادق است. تحلیل رگرسیون این امکان را برای محقق فراهم می‌کند تا تغییرات متغیر وابسته را از طریق متغیرهای مستقل پیش‌بینی و سهم هر یک از متغیرهای مستقل را در تبیین متغیر وابسته تعیین کند. با استفاده از رگرسیون گام به گام نشان دادیم که ۴۵ درصد تغییرات متغیر وابسته (گرایش به تکدی‌گری) توسط هشت متغیر که در مدل باقی ماندند تبیین گردید که متغیر فقر و بیکاری بیشترین تأثیر را بر گرایش به تکدی‌گری داشت. نتایج تحقیق نشان داد که بیکاری رابطه معنی‌داری در گرایش به تکدی‌گری دارد که با نتایج تحقیق حمیدی و علامه (۱۳۷۸) و بالتازار (۲۰۱۲) همسو می‌باشد. در این تحقیق نشان دادیم که فقر، مشکلات جسمی و بیکاری رابطه معنی‌داری با تکدی‌گری دارند که با نتایج تحقیق کاسکا (۲۰۰۸) و نریمانی (۱۳۸۰) همسو می‌باشد. نتایج تحقیق نشان داد که بین عوامل اجتماعی و گرایش به تکدی‌گری رابطه معنی‌داری وجود دارد که با نتایج تحقیق نریمانی (۱۳۸۰) که نشان داد بین ویژگی‌های اجتماعی و تکدی‌گری رابطه وجود دارد همسو می‌باشد.

در مجموع می‌توان گفت که تکدی‌گری فقط به یک عامل محدود نمی‌شود بلکه تحت تأثیر عوامل مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است و سهم هر یک از این عوامل در شکل‌گیری پدیده‌ی تکدی‌گری متفاوت است. ضمن اینکه ارتباط تنگاتنگی بین این مجموعه عوامل وجود دارد. برای مثال بیکاری و نبود اشتغال در جامعه، موجب فقر افراد می‌گردد و حتی توانمندی‌ها و مهارت‌های فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد یا این که ممکن است فرد را دچار بیماری و مشکلات جسمی گرداند و شرایط کار کردن را برای فرد سخت کند. همین‌طور وجود فرهنگ کمک کردن به دیگران و نداشتن نگرش منفی به تکدی‌گری موجب ترغیب عده زیادی به این پدیده گردیده و درآمد بی‌زحمت را به کارهای سخت و مشقت بار ترجیح دهند. با توجه به چندی‌تلی بودن پدیده‌ی تکدی‌گری، به همین ترتیب برای کاهش و درمان آن نیز می‌بایست سطوح و لایه‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را باهم ملاحظه کرد. بنابراین، هم‌بایستی فرهنگ سازی کرد تا مردم به هر فرد متکدی که در خیابان دیدند کمک نکنند بلکه با سازوکار مناسبی، افراد نیازمند واقعی شناسایی شده و کمک مردم به دست این قشر از نیازمندان برسد و هم اینکه با ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب، از گسترش بی‌رویه مهاجرت و فقر و بیکاری جلوگیری کرد و هم خانواده‌ها با کنترل بیشتر رفتارهای فرزندان خود، آنان را از گرایش به رفتارهای انحرافی از جمله تکدی‌گری باز دارند.

منابع

- آریان پور، محمدرضا (۱۳۷۸). «بررسی جراثم تکدی، ولگردی، کلاشی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی، دانشکده حقوق.
- احمدی، حبیب (۱۳۷۸). «نظریه‌های انحرافات اجتماعی»، شیراز: انتشارات رز.
- اسماعیلی، علیرضا (۱۳۹۱). «بررسی نقش عوامل اجتماعی بر تکدی‌گری در شهر گنبدکاووس در سال ۱۳۹۰»، فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، سال سوم، شماره هشتم، صص ۲۳-۴۴.
- جوادی، یگانه؛ فولادیان، محمدرضا؛ فولادیان، مجید (۱۳۹۰). «تبلی اجتماعی و عوامل موثر بر آن». مجله جامعه‌شناسی ایران، دوره ۱۲، شماره ۳.
- حاجیان مطلق، محمود (۱۳۸۱). «تأملی بر پدیده تکدی و ریشه‌های آن در ایران»، تهران: خرداد.
- حبیب پور، کرم؛ صفری شالی، رضا (۱۳۸۸). «راهنمای جامع کاربرد spss در تحقیقات پیمایشی»، چاپ دوم، تهران: انتشارات متفکران.
- ستوده، هدایت‌الله (۱۳۸۰). «آسیب‌شناسی اجتماعی: جامعه‌شناسی انحرافات»، تهران: انتشارات آوای نور.
- سخاوت، جعفر (۱۳۸۴). «جامعه‌شناسی دنیای اجتماعی»، تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.

- سراج زاده، حسین؛ آقایی هیر، توکل؛ خضری، نشمین (۱۳۹۶). "تبریز، شهر بدون گدا: مطالعه جامعه شناختی مواجهه شهروندان با پدیده تکدی گری"، مسائل اجتماعی ایران، سال هشتم، شماره ۱، صص ۲۷-۴۷.
- شکوری، علی؛ معتمدی، حمید (۱۳۹۱). "مطالعه علل اقتصادی-اجتماعی مؤثر بر پدیده ی تکدی گری؛ مطالعه موردی در شهر مشهد"، فصلنامه مطالعات توسعه ی اجتماعی-فرهنگی، سال اول، شماره سوم، صص ۳۹-۷۰.
- علامه، غلامعلی (۱۳۸۰). "بررسی روند تحول فقر و تکدی گری در توسعه اجتماعی و راهکارهای کاهش آن".
- عبداللهی، محمد (۱۳۸۰). "طرح مسایل اجتماعی، اهداف و ضرورت ها"، نامه انجمن جامعه شناسی ایران، ویژه نامه دومین همایش مسایل اجتماعی ایران، جلد سوم.
- ممتاز، فرید (۱۳۸۱). "انحرافات اجتماعی: نظریه ها و چشم اندازها"، تهران: انتشارات شرکت سهامی انتشار.
- معیدفر، سعید (۱۳۸۶). "جامعه شناسی مسائل اجتماعی ایران"، تهران: انتشارات نور علم.
- مشیری، مهشید (۱۳۷۸). "فرهنگ جامع فارسی". تهران: بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی.
- مهربانی، وحید (۱۳۹۶). "مطالعه پدیده تکدی گری در منطقه ۱۲ و بازار سنتی تهران با تأکید بر جنبه های اقتصادی"، فصلنامه سیاست های مالی و اقتصادی، سال پنجم، شماره ۱۸، صص ۱۴۵-۱۷۰.
- نصرتی نژاد، فرهاد؛ اخوان بهبهانی، علی؛ دیپهول، منصور (۱۳۹۱). "تکدی گری در ایران: رویه ها، روندها و علت ها"، مجله مطالعات ناتوانی، دوره ۱، شماره ۲، صص ۴۶-۵۵.
- نائیجی، مختار (۱۳۸۷). "علل گرایش به اعتیاد و راههای پیشگیری و درمان آن"، خبرگزاری دانشجویان ایران.
- نریمانی، محمد (۱۳۸۰). "بررسی پدیده تکدیگری و رابطه آن با فقر در استان اردبیل"، موسسه مطالعات و تحقیقات استان اردبیل.
- Baltazar, M.L. & Maseke, R. (2012). Categories of street beggars and factors influencing street begging in central Tanzania African study monographs, vol 33, no 2.
- Hagan, J. & McCarthy, B.(1992). "Streetlife and delinquency". British Journal of Sociology. 43(4):533° 61.
- Merton, R.K. (1938). "Social structure and anomie." American sociological review. 3(5):672° 82.
- Kassah, K. A. (2008)."Begging as work: a study of people with mobility difficulties in Accra, Ghana". Disability & Society, Vol 23, No2, pp 163 - 170.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

